

Obmana

Sklopih knjigu. Oslušnuh: Koraci. Blatnjava poderotina cipela s nabodenim, krivim nogama. žalost. Pljunuh kroz procjep ograde. Odbacih knjigu. To je on njušio. Ja sam bježao. Bježao sam od sebe; bježao sam od njega. A nisam mogao pobjeći ni od sebe ni od njega. Ne bježi se tako lako, pomislih. Grlo mi se stezalo. Grizao sam suhu slamčicu sa dvije oštrice. U mač da se pretvori, rekoh. Zažmirih. Nisam znao. Taj je čovjek bio pravi pravcati čakulon; čakulon kakva nema. Po cijeli božji dan samo što bi čakuljao, prevrtao tuđe poslove, izmišljao, lagao. To mu je činilo zadovoljstvo. To mu je bilo tako reći zanimanje s kojim je crkavao, jer nije htio da radi ama baš ništa korisno, a uvijek bi se u međuvremenu žalio da nema što jesti i da su za sve to drugi krivi, a on s takvim i takvim sposobnostima pa ne može da živi.

Pravio se kao da me ne vidi (kamo te sreće!) a u stvari motao se onuda, pored ograde. Kroz opuštene vjende nabađao me i nešto smišljao. Pitaj boga šta će sve on opet išćakulati čim stigne pred kafanu u svoju staru klapu neradnika, onih koji ubijaju vrijeme zabadanjem no-

seva u tuđe poslove; onih koji čakulaju do besvijesti. Tupe ga po cijeli bogovetni dan, ali on je u vještini čakulanja nadmašivao sve ostale. I po zloći. To sam dobro znao. Jezik mu se pjenio. Vilice se stalno pomjerale. Ni jedna žena nije mu bila ravna u tome, nije ga mogla nadmašiti. U to sam bio siguran. Od silnih i čudnih čakula bio se nekako čudno deformirao: usne su mu bile napola ražljapljene, nečemu se vječito čudio. Bio je bolestan zbog riječi. I čim bi izbacio rafal, bujicu kojekakvih riječi odmah se osjećao lakšim, svježijim, zdravijim, smirenijim. Nagon, nagon iznutra i taj se nagon ničim nije mogao zaustaviti. I mene je imao na pik. Ne znam zašto je mene imao na pik. Samo znam da je i o meni čakulao. I to ne direktno, oči u oči recimo, onako ljudski, nego fino, nekako spleteno, u rukavicama posredstvom onih koji su mu bili donekle privrženi upravo zato što su bili u nečemu slični njemu. I bili su mu privrženi.

I bili su mu privrženi i stoga što je on važio kao neki autoritet, lažni autoritet. Izmislio je da je on sudija za prekršaje. Istina, studirao je, ali on to nije bio. A možda

je i bio. Teško je bilo razgraničiti istinu od laži. I obratno. A ja sam grizao suhu slamčicu. Mislio sam da je mač. Ništa. Bila je to samo suha slamčica: oštra, smrdljiva kao zli jezici. Ispljunuh.

Bio je dan. A mrak mi je uveliko sjedio na očima. Skupio se u meni neki gorak jad. Strknuo sam s mačem u ruci. Zgrabio sam ga za prsa. On je zinuo. Zadahtao je, a bio je daleko jači od mene škorance. Bojao se on; bojao sam se i ja. Vršak mača zabadao sam mu ravno u grudi. One su bile tvrde. Naduvene. Zid. Oštrica mača se tupila. Nisam ništa mogao. On je ćutao. Škrgutao je šupljim, poispadalim zubima. Molečivo, žalosno me gledao.

— Nisam ništa kriv — mrtvo reče — Nisam kriv!

Krvnički sam ga grabio.

— Nisam čovjek — škripnuh zubima, riječima i mi-gom ti si me Juriga, znaš, pretvorio u životinju (tovara) . . . Sad, sad nisam više čovjek. Sad sam životinja, prava pravcata životinja. Čakule imaju čudnu moć. One pretva-rajaju ljude u stvari. I sad sam životinja, nisam stvar. Za životinju zakona nema.

— Ti ćeš da me ubiješ? — plačljivo reče — A djeca?

Trenutak sam se bio zamislio. Gomila čakula me je pritiskala. Osjećao sam težak teret, kao tovar teške vreće cementa na neravnom drumu. Moj teret bio je nemateri-jalan. I teži, još teži. Nisam ga se mogao otresti, o ljudi! Morao sam ga nositi. I patiti. Otkuda taj teret pitao sam će čepajuči Juriga za grudi. Klao sam ga očima. Uništa-vaio kao što i on mene uništava — sa osmijehom u očima. I ništa. Perspektiva je jasna, očita, zaključio sam i sa-žalio se na sama sebe i na njega. Ne znam zašto, bez nje-ga ne bih mogao živjeti? Klipani su i sada sjedali pred kafanom, zalagali se čakulama, osmijesima, osmijesima koj su nešto krili. To nisu bili zdravi osmijesi, osmijesi srca. To su bili osmijesi bolesti. Teško sam to osjećao. To su bili gorki, izvještačeni, nasilni osmijesi, osmijesi puni pod-vala. Oči su pratile osmijehe. I lažnu sliku osmijeha otkri-vale su oči. U to sam se uvjerio. Patio. Nije pomagalo. Bilo je to čudno. Moć navike, valjda? Mojoj patnji vese-lio se Juriga, a i on je patio. I ja sam se zbog toga njemu veselio. Ne znam zašto, ali veselio sam se njegovoj patnji kao i mojoj sreći. Bez riječi, podmuklo.

Nisam znao. Tako! Naprosto tako!

I sad ne znam zašto da ubijem Jurigu. On nije kriv. Tresla mu se dlačica u bradi. U korijenu je drhtala. Tako se tačno tresla i ono veče kad je uz bujicu riječi govorio sve pohvalno o meni, drugu glavnom i odgovornom. Govorio je sve najbolje, sve naj, naj, naj. Onda je namignuo i završio sa šupljim, podrugljivim osmijehom na račun moje sposobnosti, zrelosti i zato što sam sitan, jadan. To je bilo dovoljno. Trebalo je samo to pročitati. I glavni je proči-tao. Odmahnuo je rukom, A ja, ja sam smjesta pošao da se ubijem. Osjetljiv. Nisam bio baš toliko nepismen. Iza-brao sam groblje. Zašto? Usluge koštaju. I da se ne usmr-dim u gradu. To je još možda važnije.

Groblje je bilo veliko i tiho, sasvim tiho. Čempresi su nada mnom plakali. Žalili su mene, drvenog apostola. Čempresi su me žalili svojom velikom drvenom dušom i u bolu se lagano njihali. Oni su shvaćali moje patnje. Nitko drugi! Čempresi, samo goli, osjećajni čempresi. Čempresi drvene duše. Sve je bilo tiho. Uhvatio sam se za jedan stari, goli križ sa zlatnom travom. Bio je studen, strašno leden kao smrt. Tu, u tome, nitko nikome nije namigivao. Sve je bilo samo velika crna pustoš. Svatko je mislio samo o sebi. I davno već zaboravio na sebe, na svoj život. Divno, smireno šutio. A tamo kod kafane klipani su se još uvijek zalagali čakulama, tukli se riječima i sjekli britvama. Nisu se sjetili ove ljepote: ovdje nikom ništa ne fali. Svak je sit života. I čakule su već bile davno iščezle, komšije se smirile. Eto sreće! pomislih i sjetih se glavnog i odgovornog. I baš kad sam bio počeo da bbezbrizno umiren, tu pod rasplakanim čempresima, začuh Jurigin glas iz nekih dubina, odjekivao je grobljem. Začuh moje ime, moje ime sa stotinu pohvala kazanih za nešto što ja nisam bio nikada učinio. I ja uskrsnuh iz mrtvih. Bez duše. Sa strahom. Nisam znao kome to on govori. Samo sam čuo strašan glas. Čudio sam se. Ništa nije onako kako to stvarno jeste, pomislio sam i trgnuo se kao iz

sna. Oči su me pekle. Juriga sam još jače stezao za prsa, za grlo. Vrškom mača tražio sam mu dušu. Tijelo i lice bilo mu je tvrdo, tvrde od betona. Prljavo. Neprobojno. Bez krvi. Tu se nije ništa moglo. To lice.

— Da me ubiješ — osprdnu se Juriga — Šta imaš to u ruci?

Pogledah svoj nažuljan dlan. Vijuge sreće. Živnuh. Zanimijih. U šaci je bila suva slamka slična oštricama mača.

— Ništa — rekoh — Ništa!

— Da, ništa, nadmoćno me pogleda, bezbrizno.

Osmijeh je bio podrugljiv, izrugan vječnim čakulama. Klipani su se razilazili, rugajući se jedan drugome, a svi su bili u nečemu isti. Bio sam još uvijek pijan, zamlačen, jadan. Čempresi su plakali svojom velikom drvenom du-šom. A ljudi su se sa zadovoljstvom rastapali među korije-njem. Čitali su. Svi su bili isti. Jadni ljudi! Šačica praha, prljave zemlje.

Podigoh knjigu. Zinuh: šta je sve to? Čemu sve to? Obmana, pomislih i zaplakah se u dubinama. Na licu mi je titrao lak, prolazan osmijeh kao obmana. I ništa više, samo gola obmana. Nije li i to život?

Luke

Ruke

maijke mornara ispružene u čekanju

Oči

mlade žene sa sjenom tuge

Kose

djevojaka što prose

u noćnom umiranju

lanci ste luke

A mi

kroz zatvorene prozore

nedokučivih želja i nada

slušamo

psovke

na beskrajnom

plavom mostu

života, blagostanja i glada

I kao zatvorenici kruga

zurimo u — ista lica

A vješala nas čekaju spremna

u nizu — dizalica

Vrtuljci mi smo — vrtuljci

jer oko nas sve se vrti

I danju i noću lutamo

dok paluba pod nama drhti

Otvorimo našu šaku

Taj brodski dnevnik ruke

I čitajmo

— žulj do žulja

Vež lanca svake luke . . .

Vojislav MATULINA

Tapiš

(na groblju palih heroja)

Još dugo će ovdje dolaziti zvjezde

i jače sjati

za divne oči

besmrtnih ljudi.

Pjesme ptica u krošnj

i disanje lišća

pričat će

nedorečen san.

A kamen velik

i čutljiv

ostat će za jednu veliku

vječnost.

Zbog njih

o zbog njihovih.

Vladimir PAVIĆ